

OBSAH

PŘEDMLUVA	8
1. ÚVOD	9
2. POHANSKO JAKO CENTRUM	10
2.1. Struktura a systém	11
2.1.1. Hrad	12
2.1.2. Předhradí a podhradí	14
2.1.3. Funkce centra	14
2.1.4. Chronologie	17
2.2. Pohanské systémy a Pohansko v systému	21
2.3. Surovinová/zdrojová základna Pohanska	24
2.3.1. Kámen	25
2.3.2. Železo	25
2.3.3. Zemina	26
2.3.4. Dřevo	27
2.4. Přírodní prostředí	27
2.4.1. Vegetace nivy	27
2.4.2. Vývoj reliéfu	28
2.4.3. Archeologický pohled na nivu a její hospodářské využití	30
2.4.4. Pedologická situace v okolí	35
2.5. Hospodářské zázemí Pohanska – aktuální model	37
2.6. Populace Pohanska	41
2.6.1. Metody odhadu velikosti populace	42
2.6.1.1. Paleodemografie	42
2.6.1.2. Osídlená plocha	42
2.6.1.3. Obytné jednotky	42
2.6.1.4. Obránci opevnění	43
2.6.2. Odhady počtu obyvatel raně středověkých center	43
2.6.2.1. Valy u Mikulčic	43
2.6.2.2. Staré Město / Uherské Hradiště	44
2.6.2.3. Libice nad Cidlinou	44
2.6.2.4. Ostatní lokality	45
2.7. Nový pokus o odhad velikosti populace Pohanska	46
2.7.1. Paleodemografie	46
2.7.2. Osídlená plocha	49
2.7.3. Obytné jednotky	50

3. ZÁZEMÍ POHANSKA	53
3.1. Prameny.....	53
3.1.1. Sídliště.....	53
3.1.1.1. Kostice – Zadní hrúd.....	53
3.1.1.2. Poštorná – Štoglova jáma.....	55
3.1.1.3. Poštorná – Konopliska/FOSFA.....	57
3.1.1.4. Břeclav – Lány.....	59
3.1.1.5. Bernhardsthal – Aulüssen.....	59
3.1.1.6. Břeclav – Líbivá.....	59
3.1.1.7. Hrušky – Dlouhé odměrky.....	59
3.1.1.8. Ladná – Písečné jochy.....	61
3.1.1.9. Hrušky – Břeclavské jochy.....	61
3.1.2. Pohřebiště.....	63
3.1.2.1. Kostice – Zadní hrúd.....	63
3.1.2.2. Poštorná – Konopliska/FOSFA.....	65
3.1.2.3. Lanžhot – Padělky.....	67
3.1.2.4. Bernhardsthal – Kohlfahrt-Heidfleck.....	71
3.1.2.5. Stará Břeclav – Přední čtvrtky / Zvolenec.....	73
3.1.2.6. Bernhardsthal – Drei Berge.....	73
3.1.2.7. Rabensburg – Tiergarten.....	74
3.1.2.8. Hrušky / Moravský Žižkov – Břeclavské jochy.....	76
3.1.2.9. Ojedinelé nálezy hrobů a pohřebiště v širším okolí.....	79
3.2. Vývoj sídlišť.....	79
3.3. Vývoj a struktura pohřebišť.....	83
3.4. Zdroje a vývoj populace v zázemí.....	89
3.4.1. Starohradištní populace.....	91
3.4.2. Středohradištní populace.....	92
4.1. Metoda prospekce.....	95
4. PROSPEKCE ZÁZEMÍ	95
4.2. Zpracování získaného materiálu.....	100
4.3. Podkladová data.....	101
4.3.1. Kolmé snímkování.....	101
4.3.2. Letecké šikmé snímkování.....	103
4.3.3. Digitální výškopis.....	103
4.4. Etapy průzkumů zájmové oblasti.....	105
4.4.1. Průzkumy 2004–2008.....	106
4.4.2. Průzkumy 2009–2012.....	107
4.4.3. Průzkumy 2013–2014.....	111
4.4.4. Mikrosondáže 2012–2014.....	112
4.4.4.1. Mikrosondáže v roce 2012.....	114
4.4.4.2. Mikrosondáže v roce 2013.....	116
4.4.4.3. Mikrosondáže v roce 2014.....	117
4.4.5. Detailní analytické průzkumy.....	118

4.4.5.1. Kostice – Zadní hrúd	119
4.4.5.2. Kostice – Louky od Břeclavska	121
4.4.5.3. Ladná – Píščité jochy	121
4.4.5.4. Břeclav – Líbivá	121
4.4.5.5. Hrušky – Břeclavské jochy	121
4.4.6. Geofyzikální prospekce v nivním prostoru okolo Pohanska	125
4.5. Analýza prospekce	129
4.5.1. Analytická povrchová prospekce	129
4.5.1.1. Středohradištní struktury	133
4.5.1.2. Mladohradištní struktury	139
4.5.1.3. Diskuse	140
4.5.2. Mikrosondážní výzkumy	142
4.5.2.1. Prostorová analýza	142
4.5.2.2. Kvantitativně kvalitativní analýza	146
4.5.3. Detailní analytické průzkumy	150
5. VÝZKUM SÍDLIŠTĚ V POLOZE NA VČELÁCH	152
5.1. Sídlní areály v nivním prostředí	152
5.2. Popis lokality	152
5.3. Archeologický výzkum	155
5.4. Popis nálezové situace	157
5.5. Nálezový fond	163
5.5.1. Keramika	163
5.5.2. Importovaná keramika	167
5.5.3. Importy	168
5.5.4. Sklo a tyglík	170
5.5.5. Železo	171
5.5.6. Přesleny	171
5.5.7. Brousky a mlýnské kameny	171
5.5.8. KPI	171
5.6. Chronologie sídliště (spoluautoři John Staeck a Michael Dietz)	171
6. VYHODNOCENÍ POVRCHOVÉ PROSPEKCE	175
6.1. Interpretace sídlní struktury v nivním prostoru	175
6.2. Interpretace sídlní struktury zázemí z pohledu povrchové prospekce	176
6.3. Diskuse k povrchové prospekci	177
6.3.1. Problém kvantifikace	177
6.3.2. Problém chronologické determinace	180
7. DISKUSE	185
7.1. Zázemí center	185
7.1.1. Zázemí na příkladu vybraných raně středověkých center	188
7.1.1.1. Staré Město / Uherské Hradiště	190
7.1.1.2. Valy u Mikulčic	195

7.1.1.3. Stará Boleslav	202
7.1.1.4. Pobedim	206
7.1.1.5. Wolin	208
7.1.1.6. Haithabu	211
7.1.1.7. Libice nad Cidlinou	211
7.2. Zemědělství – subsistence	214
7.2.1. Zemědělské nástroje	215
7.2.2. Skladování obilí	222
7.2.3. Nároky lidí a nároky na lidi	228
8. REKONSTRUKCE ZÁZEMÍ	234
9. ZÁVĚR	247
10. LITERATURA	249
ZKRATKY	266
SUMMARY	267